



Datum van inontvangstneming : 10/01/2019

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-688/18 - 1

Zaak C-688/18

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

6 november 2018

Verwijzende rechter:

Spetsializiran nakazatelen sad (Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

22 oktober 2018

Openbare aanklager in de strafprocedure:

Spetsializirana prokuratura (bijzondere openbare aanklager)

Verdachten in de strafprocedure:

TX

UW

BESLISSING

Datum: 22 oktober 2018

Stad: Sofia

Spetsializiran nakazatelen sad (bijzondere strafrechter)... [omissis]

... [omissis]

De procedure berust op artikel 485 e.v. van de Nakazatelno protsesualen kodeks (Bulgaars wetboek van strafvordering, hierna: „NPK”) en artikel 267, lid 2, VWEU.

In de onderhavige procedure hebben de openbare aanklager alsmede enkele advocaten van de verdediging bezwaren geuit over de mogelijke schending van de rechten van de verdediging van de verdachten, inzonderheid hun recht om

persoonlijk deel te nemen aan de terechtzitting in het kader van de strafprocedure, aangezien enkele zittingen in afwezigheid van verschillende verdachten hebben plaatsgevonden.

De rechter gaat ervan uit dat deze bezwaren niet ongegrond zijn, aangezien inderdaad niet zeker is of het recht van de verdachten om in de strafprocedure bij de terechtzitting aanwezig te zijn, is geëerbiedigd.

Deze vraag is geregeld in richtlijn (EU) 2016/343, die tot dusver niet door het Hof van Justitie van de Europese Unie is uitgelegd.

Om die reden is het indienen van een verzoek om een prejudiciële beslissing inzake deze kwestie vereist, teneinde opheldering te verkrijgen over de vraag of het recht van de verdachten op aanwezigheid werd geschonden en, mocht dit het geval zijn, welke passende maatregelen de verwijzende rechter kan nemen om deze schending op te heffen.

Om bovengenoemde redenen heeft de rechter

BESLIST:

Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt het volgende verzoek om een prejudiciële beslissing voorgelegd [Or. 2]

Feiten:

1. Dertien personen werden aangeklaagd als leiders en leden van een criminele organisatie (met als doel het plegen van moorden, roofovervallen en diefstallen) alsmede wegens andere strafbare feiten die zij in het kader van deze criminele organisatie zouden hebben gepleegd.

Tot de verdachten behoren ook de heren TX en UW. Zij werden als leden van deze criminele organisatie aangeklaagd (de voorziene strafmaat is een gevangenisstraf van drie tot tien jaar).

2. Beide verdachten werden ingelicht over de voorwaarden waaronder de terechtzitting in hun afwezigheid kan plaatsvinden, te weten dat, als zij zonder geldige reden niet verschijnen, de terechtzitting ook in hun afwezigheid kan plaatsvinden, waarbij de definitieve beslissing ter zake voor hen bindend is. Tegen die beslissing kan niet worden opgekomen met het argument dat zij niet persoonlijk hebben deelgenomen aan de terechtzitting.

Beide verdachten worden verdedigd door advocaten die bij alle zittingen aanwezig waren.

3. In het jaar daarna werden zeven zittingen gehouden. De procedure werd herhaaldelijk verdaagd. Vanwege de afwezigheid van verschillende verdachten, waarvoor als reden plotselinge ziekte werd aangevoerd, werd geen rechterlijk

onderzoek ingesteld en werd geen bewijs verkregen. De rechter heeft onderzocht of de verdachten daadwerkelijk ziek waren, maar kon ondanks grote twijfels niet met zekerheid vaststellen dat de ziekten werden voorgewend.

4. De rechter heeft expliciet de mogelijkheid besproken om de terechtzitting in afwezigheid van een verdachte te laten plaatsvinden (beslissingen van 19 en 26 april 2017).

Hij heeft ten eerste vastgesteld dat de persoonlijke aanwezigheid van de verdachten in het onderhavige geval niet noodzakelijk is voor een onderzoek naar de objectieve waarheid.

Ten tweede heeft de rechter de volgende voorwaarden vastgesteld voor een behandeling van de zaak in afwezigheid van een verdachte: 1) verplichte aanwezigheid van de advocaat van de verdachte die hem feitelijk dient te verdedigen; 2) een kopie van het proces-verbaal wordt gestuurd naar de afwezige verdachte, zodat hij kennis kan nemen van de in zijn afwezigheid verrichte onderzoekshandelingen en het verkregen **[Or. 3]** bewijs; 3) aan de verdachte wordt de mogelijkheid geboden om aan te geven of hij wenst dat in zijn aanwezigheid aanvullend bewijs wordt verkregen; 4a) indien de verdachte om een niet aan hem toe te rekenen reden niet is verschenen, wordt zijn verzoek tot herhaling van de genoemde handelingen in zijn aanwezigheid zonder meer gehonoreerd; 4b) indien de verdachte om een aan hem toe te rekenen reden niet is verschenen, wordt zijn verzoek tot herhaling van de genoemde handelingen in zijn aanwezigheid alleen gehonoreerd, als de rechter van mening is dat de persoonlijke medewerking van de verdachte aan de concrete handeling van de bewijsverkrijging noodzakelijk is om zijn belangen te beschermen.

5. In de daaropvolgende twaalf zittingen waren verschillende verdachten om verschillende redenen afwezig.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft slechts twee van deze gevallen:

5.1. In de zitting van 16 mei 2018 is TX om een niet aan hem toe te rekenen reden, namelijk ziekte, niet verschenen. Op eigen verzoek is ook UW niet verschenen. Beide verdachten werden door de door hen gemachtigde advocaten verdedigd.

In hun afwezigheid werden bepaalde bewijzen verkregen.

Aan de verdachten werden kopieën van het proces-verbaal van deze zitting toegezonden zodat zij kennis konden nemen van het in hun afwezigheid verkregen bewijs.

5.2. In de volgende zitting van 30 mei 2018 verschenen TX en UW wel. Na overleg met hun advocaten verklaarden zij kennis te hebben genomen van het proces-verbaal van de vorige zitting alsmede van het in hun afwezigheid

verzamelde bewijsmateriaal en niet wensten dat dit bewijs met hun medewerking opnieuw werd ingebracht.

De in hun afwezigheid verrichte handelingen werden niet herhaald.

5.3. In de zitting van 1 oktober 2018 verscheen TX wederom niet vanwege ziekte. Hij werd door zijn advocaat verdedigd.

In zijn afwezigheid werden bepaalde bewijzen verkregen; onder meer werd de getuige à charge verhoord.

Aan TX werd een kopie van het proces-verbaal van deze zitting toegezonden zodat hij kennis kon nemen van het in zijn afwezigheid verkregen bewijs.

5.4. In de volgende zitting van 17 oktober 2018 verscheen TX wel. Na overleg met zijn advocaat verklaarde hij dat hij kennis had genomen van het proces-verbaal van de zitting en het [Or. 4] in zijn afwezigheid verzamelde bewijsmateriaal en persoonlijk wilde meewerken aan het verhoor van de bovengenoemde getuige.

De rechter heeft aan deze wens voldaan door een aanvullend verhoor van de door TX genoemde getuige te laten plaatsvinden. TX werd de mogelijkheid geboden om op gepaste wijze aan dit verhoor mee te werken en alle door hem gewenste vragen te stellen.

6. In de betreffende zaak is nog geen rechterlijke beslissing ten gronde genomen.

Nationaal recht

Recht van de verdachte om deel te nemen aan de strafprocedure

7. Overeenkomstig artikel 55 NPK heeft „[d]e verdachte... de volgende rechten:... aan de strafprocedure deel te nemen”.

Plicht van de verdachte om aan de strafprocedure deel te nemen

8. Overeenkomstig artikel 269 NPK is de verdachte, als hij wordt beschuldigd van een ernstig strafbaar feit, dat wil zeggen een feit waarvoor een gevangenisstraf kan worden opgelegd van meer dan vijf jaar (artikel 269, lid 1, NPK juncto artikel 93, punt 7, van de Nakazatelen kodeks [Bulgaars wetboek van strafrecht]), verplicht om in de contentieuze fase van de strafzaak aanwezig te zijn. Dit is in het hoofdgeding aan de orde.

9. Verstekprocedure

De voorwaarden van de verstekprocedure zijn te vinden in artikel 269, lid 3, punt 3, NPK.

Deze bepaling luidt: „Als dit niet in de weg staat aan het onderzoek naar de objectieve waarheid, kan de zaak in afwezigheid van de verdachte worden behandeld, mits... (hij) behoorlijk werd gedagvaard, geen geldige reden voor zijn afwezigheid heeft opgegeven en de in artikel 247b, lid 1, NPK geregelde procedure in acht werd genomen.”

De procedure overeenkomstig artikel 247b, lid 1, NPK (op het moment van de kennisgeving aan de verdachten was dit artikel 254, lid 4, NPK) vereist dat de rechter de verdachte informeert dat de zaak onder de voorwaarden van artikel 269 NPK in zijn afwezigheid kan worden behandeld en beslist.

De rechtsgevolgen van de verstekprocedure vloeien voort uit artikel 423 NPK. Op grond daarvan kan de verdachte niet opkomen tegen de definitieve rechterlijke uitspraak met het argument dat hij niet heeft deelgenomen aan de terechtzitting in de strafprocedure, mits hij overeenkomstig artikel 247b, lid 1, NPK (op het moment van kennisgeving aan de verdachten was dit artikel 254, lid 4, NPK) op de juiste wijze werd geïnformeerd en zonder geldige reden niet is verschenen **[Or. 5]**.

Omgekeerd wordt het verzoek om heropening van de behandeling van de strafzaak zonder meer gehonoreerd wanneer de verdachte niet overeenkomstig artikel 247b, lid 1, NPK werd geïnformeerd.

10. Verplichte verdediging van de afwezige verdachte door een advocaat

Artikel 94, lid 1, punt 8, NPK luidt: „De medewerking van een strafrechtadvocaat in de strafprocedure is verplicht, wanneer... de zaak wordt behandeld in afwezigheid van de verdachte.”

11. Recht van de verdachte om in de strafprocedure bij de terechtzitting afwezig te zijn

Dit recht werd in de rechtspraak inzake artikel 423 NPK erkend met betrekking tot de reeds veroordeelde verdachte. Indien een verstekprocedure reeds heeft plaatsgevonden en is afgesloten met een veroordeling en de verdachte opkomt tegen het vonnis waarbij hij aanvoert dat zijn recht om persoonlijk deel te nemen aan de terechtzitting, is geschonden, mag de rechter, nadat hij heeft vastgesteld dat de verdachte is ingelicht over de voorwaarden en gevolgen van de verstekprocedure, ervan uitgaan dat de verdachte zelf afstand heeft gedaan van zijn recht om in de strafprocedure bij de terechtzitting aanwezig te zijn.

12. Voorzieningen in rechte bij schending van het recht van de verdachte om in de strafprocedure bij de terechtzitting aanwezig te zijn

Als onderzoekshandelingen onrechtmatig in afwezigheid van de verdachte hebben plaatsgevonden, moeten deze in zijn aanwezigheid volledig worden herhaald. Dit gebeurt ongeacht de wil van de verdachte; een reactie van hemzelf en zijn

advocaat wordt niet gevraagd en een dergelijke reactie wordt ook buiten beschouwing gelaten.

Unierecht:

13. Richtlijn (EU) 2016/343 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn (PB L 65, blz. 1).[Or. 6]

14. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Zaak Sejdovic/Italy (nr. 56581/00, arrest van 1 maart 2006, punt 86).

15. Prejudiciële vraag

Is het recht van de verdachte om bij de terechtzitting aanwezig te zijn overeenkomstig artikel 8, lid 1 en lid 2, juncto de overwegingen 35 en 44 van richtlijn (EU) 2016/343 geschonden, wanneer één van de zittingen in de strafprocedure in afwezigheid van de verdachte heeft plaatsgevonden en hij behoorlijk is gedagvaard, van de gevolgen van zijn afwezigheid in kennis is gesteld en door een door hem gekozen advocaat werd verdedigd, indien:

a) hij om een aan hem toe te rekenen reden niet is verschenen (hij namelijk heeft besloten om de betrokken zitting niet bij te wonen);

b) hij om een niet aan hem toe te rekenen reden niet is verschenen (te weten ziekte), wanneer hij aansluitend is geïnformeerd over de in zijn afwezigheid verrichte handelingen en na kennisneming van de feiten heeft besloten en verklaard dat:

– hij niet met een beroep op zijn afwezigheid de rechtmatigheid van deze handelingen in twijfel trekt en niet eist dat deze in zijn [aan]wezigheid worden herhaald;

– hij wil meewerken aan deze handelingen waarna de rechter een aanvullend verhoor van de door de verdachte genoemde persoon heeft laten plaatsvinden en de verdachte de mogelijkheid heeft geboden om hieraan op gepaste wijze mee te werken.

Motivering van de prejudiciële vragen:

16. [Het eerste deel] van de prejudiciële vraag heeft betrekking op de zaak van UW, die in de zitting van 16 mei 2018 bij monde van zijn advocaat uitdrukkelijk heeft laten verklaren dat hij niet wilde deelnemen aan die zitting, en dit in de volgende zitting ook persoonlijk heeft bevestigd. [Or. 7]

[Dit deel] van de prejudiciële vraag betreft de vraag of een uitlegging van de nationale wettelijke bepaling in artikel 269, lid 3, punt 1, NPK in die zin dat de verdachte afstand kan doen van zijn recht om in de strafprocedure bij de terechtzitting aanwezig te zijn, verenigbaar is met de richtlijn.

Voor de uitvoering van de verstekprocedure na de met kennis van de feiten verleende toestemming van de verdachte, bepaalt het nationale recht namelijk dat hij in kennis wordt gesteld van de strafrechtelijke behandeling en de gevolgen van zijn afwezigheid alsmede dat hij door een advocaat moet worden verdedigd, hetgeen in het hoofdgeding is gebeurd. Hierbij gaat het ook om de drie waarborgen van artikel 8, lid 2, onder a) en b), van de richtlijn.

Desondanks blijft de verwijzende rechter twijfels houden of deze uitlegging en toepassing van het nationale recht verenigbaar zijn met het Unierecht, inzonderheid met overweging 35 van de richtlijn, waarin uitdrukkelijk is vastgelegd dat de verdachte afstand kan doen van het recht om in de strafprocedure bij de terechtzitting aanwezig te zijn. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de voorwaarden waaronder een dergelijke afstandsverklaring geldig is.

16. [Het tweede deel] van de prejudiciële vraag betreft de zaak van TX die om een niet aan hem toe te rekenen reden, te weten ziekte, afwezig was bij de zittingen van 16 mei 2018 en 1 oktober 2018.

Daarom zou – op het eerste gezicht – het recht van TX om in de strafprocedure bij de terechtzitting aanwezig te zijn, geschonden kunnen zijn, aangezien hij onverschuldigd afwezig was (zie overweging 34 van de richtlijn). Het is echter de vraag of daadwerkelijk sprake is van een dergelijke schending, als rekening wordt gehouden met de aansluitende handelingen, te weten de verklaringen van TX en de reactie van de rechter hierop.

TX heeft na de twee zittingen kopieën van de processen-verbaal ontvangen en met zijn advocaat overlegd.

TX verklaarde met betrekking tot de zitting van 16 mei 2018 dat hij geen herhaling van de in zijn afwezigheid verrichte handelingen wenste. Om die reden werden deze niet herhaald, en uitsluitend in zijn afwezigheid verricht.

Het is de vraag of zijn verklaring een geldige afstandsverklaring met betrekking tot het recht op aanwezigheid vormt en of het in overweging 35 van de richtlijn genoemde recht om afstand te doen van deelname, ook geldt voor reeds verrichte proceshandelingen. Bijgevolg rijst ook de vraag of een schending van het recht van TX om ter terechtzitting aanwezig te zijn, ook blijft voortbestaan na zijn verklaring. [Or. 8]

Met betrekking tot de terechtzitting van 1 oktober 2018 verklaarde TX dat hij de gedeeltelijke herhaling van de in zijn afwezigheid verrichte handelingen wenste, en heeft hij om toestemming verzocht om persoonlijk deel te nemen aan het

verhoor van een getuige (wiens verklaring van bijzonder belang is). De rechter heeft dit verzoek gehonoreerd en hem de mogelijkheid geboden onbeperkt vragen aan deze getuige te stellen.

Het is de vraag of deze handeling van de rechter voldoende is volgens de tweede zin van overweging 44 van de richtlijn en de verdachte hierdoor in dezelfde positie wordt gebracht als die waarin hij zou hebben verkeerd indien de schending niet had plaatsgevonden, respectievelijk of de schending ook na het aanvullende getuigenverhoor blijft voortbestaan.

17. De uitlegging van bovengenoemde wettelijke bepalingen door het Hof is voor de verwijzende rechter nodig om met zekerheid te kunnen vaststellen dat hij de nadelige gevolgen van de schending van het recht van TX om ter terechtzitting aanwezig te zijn, op de juiste wijze heeft opgeheven, respectievelijk om nieuwe, passende maatregelen hiervoor te kunnen nemen.

... [omissis]